

Riskbedömning räddar liv

Förebyggande arbetsmiljöarbete i byggbranschen

Byggnadsarbetare stängs ute från arbetsmiljöarbetet

Många byggnadsarbetare känner sig otrygga med sin arbetsmiljö. En tredjedel känner sig direkt otrygga på sina arbetsplatser och över hälften tycker inte att arbetsgivaren gjort allt för att undvika ohälsa och olyckor.

Det visar en undersökning bland 3 500 medlemmar i Byggnads. Undersökningen visar också att anställda som involveras i planeringen av arbetsmiljön, i enlighet med arbetsmiljölagen, upplever arbetsmiljön som tryggare. Arbetsplatsolyckorna och även dödsolyckorna ökar i Sverige och byggbranschen hör till den värst drabbade sektorn. Inte sedan 2011 har så många dött på jobbet under första halvåret, enligt siffror från Arbetsmiljöverket*. Men olyckorna går att undvika. En rapport från Arbetsmiljöverket 2019 visade att samtliga granskade dödsolyckor hade sannolikt

kunnat undvikas med ett fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete och säkerhetskultur. Att göra tidiga riskbedömningar där arbetstagare involveras är en grundläggande förutsättning för fungerande arbetsmiljöarbete och säkerhetskultur. Ändå är det få arbetsgivare som följer lagen och har rutiner för detta. Byggnadsmedlemsundersökning blottlägger ett område med enorm förbättringspotential där enkla insatser skulle förhindra många av de olyckor som varje år drabbar byggbranschen.

SÅ SÄGER LAGEN:

Arbetsmiljölagen 3 kap. 1 a § Arbetsgivare och arbetstagare skall samverka för att åstadkomma en god arbetsmiljö. Lag [1994:579].

Arbetsmiljölagen 2 § Arbetsgivaren skall vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagaren utsätts för ohälsa eller olycksfall.

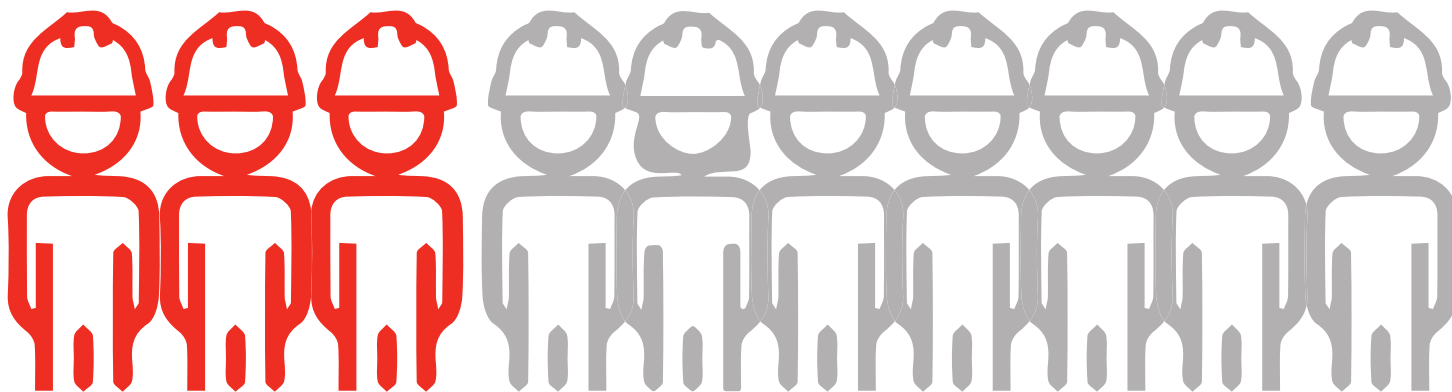
AFS 1999:3 19 § Vid planeringen av byggnads- eller anläggningsarbete skall alla faktorer som har betydelse för arbetsmiljön beaktas. Riskerna för ohälsa och olycksfall i arbetet skall bedömas så tidigt som möjligt.

Prop 1976/77:149 s 336 De anställdas deltagande i planeringen måste avse varje stadium av planeringen som är av betydelse från arbetsmiljösynpunkt.

* Statistik om dödsolyckor i arbetet [av.se].

Jag känner oro för min egna hälsa på mitt arbete.

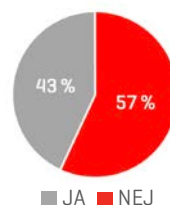
Jag känner mig trygg med arbetsmiljön på mitt arbete.

Så upplever byggnadsarbetare sin arbetsmiljö

Många byggnadsarbetare känner sig otrygga med sin arbetsmiljö. Nästan var tredje svarande går till jobbet med en oro för den egna hälsan.

Över hälften upplever dessutom att det behöver göras mer på deras arbetsplats för att motverka ohälsa och olyckor i arbetet.

Jag upplever att alla åtgärder som behövs för att motverka ohälsa och olyckor i arbetet är vidtagna.

TRE AV FYRA FÖRETAG BRYTER MOT ARBETSMILJÖLAGEN

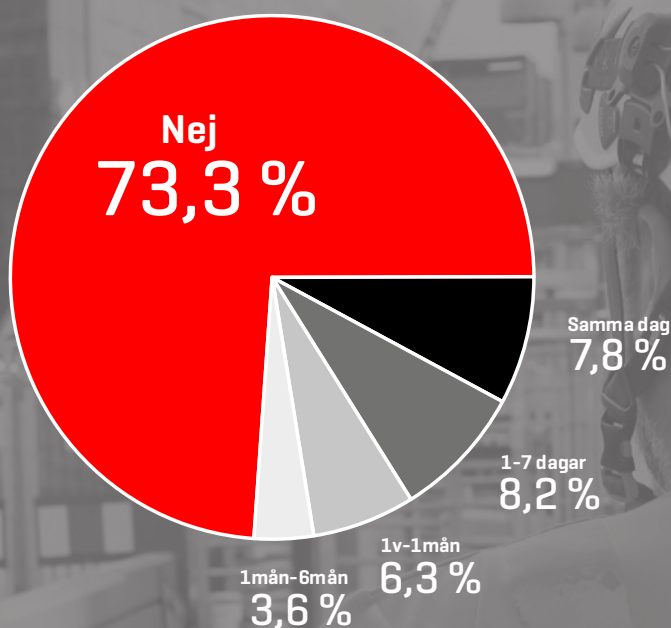
En förutsättning för att arbetsmiljöarbetet ska vara meningsfullt och effektivt är enligt Arbetsmiljöverket att det sker i samverkan med skyddsombud och andra arbetstagar.

Syftet med arbetsmiljölagens regler om samverkan är att samverkan ska ske i all planering som påverkar arbetsmiljön. Det innebär senast när anbudet är vunnet och utformningen av arbetet och arbetsuppgifterna ska börja.

Här brister dock majoriteten av företagen i byggbranschen.

Nästan tre av fyra svaranden arbetar på företag som bryter mot arbetsmiljölagen, genom att över huvud taget inte involvera skyddsombud eller anställda. Och endast 3,6 % av de svarande uppger att de eller deras skyddsombud har varit med i planeringsarbetet en månad eller mer innan deras bygge startade.

HAR DU ELLER DITT SKYDDSOMBUD VARIT MED I PLANERINGSARBETET INNAN DITT BYGGE STARTADE?

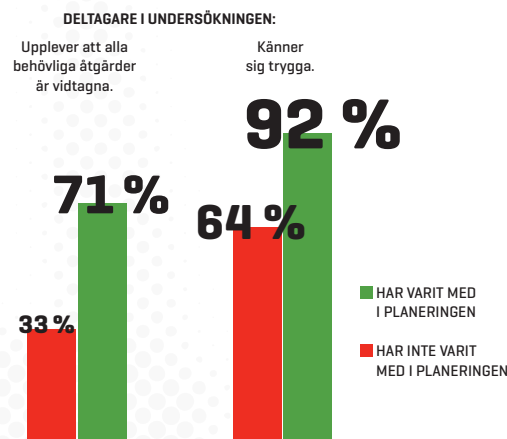

- ▶ Drygt 73 % uppger att varken skyddsombud eller annan arbetstagar överhuvudtaget fick möjlighet att medverka i planeringen av deras nuvarande projekt.
- ▶ 7,8 % av de som blev involverade i arbetsmiljöarbetet blev det **samma dag** som projektet skulle starta.
- ▶ 3,6 % av de som blev involverade i arbetsmiljöarbetet blev det **en månad eller mer** innan bygget startade.

Med tidig involvering skapas en tryggare arbetsmiljö

Undersökningen visar tydligt att de som blivit involverade i arbetsmiljöarbetet känner sig tryggare på sina arbetsplatser. När planering skett i samverkan med skyddsombud eller arbetstagare är det betydligt vanligare att känna sig

trygg på sin arbetsplats. De som fått vara med i planeringen upplever dessutom i mycket högre utsträckning att arbetsgivaren vidtagit alla åtgärder som behövs för att motverka ohälsa och skador.

Riskbedömning räddar liv

Säker arbetsmiljö toppar ständigt undersökningar om byggnadsarbetarnas viktigaste frågor i arbetslivet.

Det är inte utan anledning, då yrken inom byggbranschen är bland de mest skadedrabbade, både vad gäller arbetsolyckor och arbetssjukdomar.

Trots detta visar Byggnads undersökning att det stora flertalet medlemmar arbetar på företag som inte följer arbetsmiljölagen. Resultatet är otrygga anställda och ett sämre arbetsmiljöarbete.

Arbetsmiljön är alltid arbetsgivarens ansvar och arbetsmiljölagen är varken otydlig eller svår att följa.

Ändå är det många som inte följer lagen. Sannolikt på grund av bristande ledning, rutiner och kunskap.

Goda exempel finns. Enkätsvaren visar att de som tar sig tid att involvera arbetstagare och skyddsombud i arbetsmiljöarbetet får tillbaka i form av tryggare och nöjdare anställda. Och med största säkerhet även säkrare och effektivare arbetsplatser.

Det bekräftas också av Arbetsmiljöverket, som i en tidigare granskning

av dödsolyckor konstaterat att: "dödsfallen till följd av händelserna sannolikt hade kunnat förebyggas genom medvetet och systematiskt arbetsmiljöarbete med säkerheten i fokus".*

Här krävs en ordentlig attitydförändring från företagen och bättre rutiner för hur riskbedömning och planering av arbetsmiljön i samverkan med skyddsombud och arbetstagarna ska gå till.

* Analys av dödsolyckor 2018 och första halvåret 2019 (av.se).

Byggnads krav

Ett tillräckligt skarpt regelverk finns redan på plats och formuleringar i såväl lagtext som föreskrifter visar tydligt lagstiftarnas intentioner. Ändå är det få som faktiskt uppfyller de krav som finns. Tidig riskbedömning och inkluderande arbetsmiljöarbete är en förutsättning för att få säkra arbetsplatser, men för att nå dit måste kunskapsnivån höjas och sanktioner införas.

- ▶ **Inför sanktionsavgifter för brott mot föreskrifterna SAM och OSA.** Den som bryter mot lagen måste bli straffad.

- ▶ **Mer arbetsmiljö och säkerhet på schemat.** Utbildningarna på högskolor, yrkesutbildningar och gymnasium måste ge större utrymme åt praktiskt arbetsmiljöarbete och säkra arbetssätt för att höja den generella kunskapsnivån i branschen.
- ▶ **Krav på arbetsmiljöutbildning för arbetsledande personal.** Arbetsgivarorganisationerna måste ta ansvar för att fler i arbetsledande position genomför de kollektivavtalsreglerade arbetsmiljöutbildningarna som parterna är överens om.

Enkäten genomfördes digitalt våren 2023 med totalt 3 586 svarande medlemmar i hela landet. 644 av dessa var skyddsombud.